

ХАЛЪМГ ҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партин Халъмг таньгъчин болн Элст балгъсна комитетсин, куч-көлсчирин депутатирин Таньгъчин боля балгъсна Советсин газет

№ 94 (2927)

1957 дж. сентябрин 28

Үнн 20 деншг

Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40-ч джилд (1917—1957)

КПСС-н ЦК-н ПРОПАГАНДИН БОЛН АГИТАЦИН ОТДЕЛИН, КПСС-н ЦК-д БААДГ МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМИН ИНСТИТУТИН ТЕЗИСМҮД

(Чилгънь. Эклцнь 91, 92, 93-ч номерст).

Даллес болн империализмин талдан чигн идеологсин гаргъсн „эврӓ келн-ӓмтни коммунизм“ лозунг гисн—социалистическ орн-нутгин иньгл-лгъиг хагъцулад, тедниг хоорнднь, нег улӓ Советск Союзла цуӓгӓлхӓр седжӓх йовдл болджана. Нарт делкӓн баячудин кӓслнь ил: тедн социализмин нарт-делкӓн системиг буурулад, капитализмин нарт-делкӓн бӓӓриг батлхар седлгън болджана.

Коммунистическ болн кӓдлмшч партъс ӓдгӓ цагин ревизионизмин хорлтта улмӓн ӓмнӓс ноолда кедж, терӓнд чинртӓ цоклгъ ӓгч йовцхана.

27. Келн-ӓмтни тегш зӓвтӓ эс болдгиг тӓӓлднь кӓргдж уга кесн Советск Союзин улгӓрин авлгч кӓчн, Советск Востокин Республице ӓсдж цецгрлгън—колониальн болн газадин улмӓд даджрулд-джах орн-нутгудин оln-ӓмте сулхвриннь тӓлӓ ноолдх ӓргмдж ӓгв. Алдр Октябрьск социалистическ революц, империализмин колониальн системин гӓн кризисин эклц татад, Азин болн Африкин оln-ӓмте мухлаллгънас сулдлгъна, Востокин орн-нутгудт газадин ӓлмӓ уга, туслнь государствесулдлгънӓ, теднӓ келн-ӓмтни цецгрлтин тууджлгч шин цагин эклц секв.

Фашистск деермч булагъачнриг куӓчлгъӓр болн нарт-делкӓн реакцин кӓчнь сулдлгъартӓгесн нарт делкӓн хойрдгч дӓӓнӓ хӓбн, колониальн системин кризис улм икӓр хурцлад, оln-улсин эврӓ келн-ӓмтни сулхврин тӓлӓ кегч ноолдана шахлгъна харгъад, империалистическ даджрлгъна гӓ систем эклдж хамхрв. Китдин алдр оln-ӓмтни империалистическ болн дотр-дундин феодальн реакцин чидлгч дилӓд, Китдин Оln-ӓмтнӓ Республиц бӓрдлгън—колониальн системин хамхрлтин тодрха гидг ӓзмджнь болв. Нег миллиард гурвн зун сай гар кӓн, талданар келхд, орчлнъгин ӓмтнӓ ӓрӓлнь колониальн улмӓгъас сулдлгън, Китдлӓ болн Индлӓ, Индонез, Бирм, Египет, Сирийлӓ ӓдл ним ик-ик газадин улмӓ уга государствесулдлгън—нарт делкӓн тууджл шин цагин эргц ирх, эврӓ бийиннь хӓвӓн бийснь хагълдж чадх, цуг кӓмн-ӓмтни хӓв хагълх тӓрт шунмгъа кевӓр орлцгч Востокин оln келн-ӓмтсин делгрдж ӓслтин цагин эргц ирх,—гидж Ленин урдаснь таадж келснь ода куӓджӓхиг ӓзӓлджӓнӓ.

Оln-зӓсн эв-аргъар—Азин болн Африкин сулдхврт дурта оln-ӓмтсин ӓмнӓс колониальн дӓ келгънӓс авн, экономическ болн дӓӓнӓ „дӓнь“ ӓглгън гив нерӓдлгътӓгъӓр, эврӓ медлӓрн бӓӓх государствсин керг-тӓрт орлцлгън кӓртл кедж—империалистическ государствес колониальн системин хамхрлтиг зогсахар чирмӓлдг болв чигн, тедн тууджин йовудиг оньгдарулдж, колониальн дигдаран алдг-уга ку тусхиг бӓрдж зогсадж чадшго. Корейд, Индо-Китайд, Индонезд империалистическ дӓ кегъӓчнрин ӓмнӓс динлвртӓ сӓрлцлгъ ӓглгън, Египтд кесн англо-французск деермч дӓврлгън бу туслгън—империализмин суӓурнь сулдлгън улм дегдлдж йовхиг герчлдж ӓзӓлджӓнӓ.

Келн-ӓмте бийснь бийӓн медлгънӓ туск ленинск сургъмджиг батар харсдж бӓӓх Советск Союз болн социалистическ наадк государствес бӓӓснӓ уршгар, мухлалулджах цуг оln-ӓмте эврӓннь келн-ӓмтн газадин ӓлмӓ уга, тустан бӓӓлгънӓ тӓлӓ, колониализмин ӓмнӓс ноолда кехд ик амр болджана.

Ӗцкдӓр кӓртл колонь болн полуколонь болдж бӓӓсн, ода эврӓннь туслнь делгрлтин хаалгъд орсн оln-ӓмте, газадин ӓлмӓ уга эврӓннь экономическ болн политическ ӓслтӓн батлхин тӓлӓ, империалистическ харшлтин болн деермч дӓврлгънӓ ӓмнӓс кегч ноолдандан—Советск Союзин болн социалистическ наадк орн-нутгудин халхас сӓн седклӓрн ӓггч дӓньгӓр тӓшг авч чадх аргъта болцхав.

* * *

Кӓмн-ӓмтни ӓмн шин, сарул хаалгъ сексн, социальн болн келн-ӓмтни сулхврин тӓлӓ ноолдана тугиг, коммунизм тугиг ик деер ӓргсн Алдр Октябрьск социалистическ революцин нарт-делкӓн чинрин джил ирвӓс улм ӓсӓд йовна.

Социалистическ революц—зугл „орсмудин сӓрдж ӓзлгън“ гидж баячудин идеологс нег дуугъар давтдж келдӓжӓцхӓсми. Болв эн мел ганцхн тинм эс болснь ода теоретическ бӓӓтхӓ, худл гидж келдӓ болшгогъар нам ил бӓӓдл, джиргълӓр ит-кулгдв. „Мана Советсин Социалистическ республик, нарт делкӓн социализмин солнъгнь болдж, кӓч-кӓлсч оlnд ӓлгӓр болдж батар зогсх“ (Соч., 26 том, 429 халх) гидж Ленинӓ урдаснь ӓӓлддж, келсн ӓгмӓднь куӓджӓнӓ.

Кӓмн-ӓмтиг капитализм кӓтлдж ӓрулсн тулгтан кӓрлгънӓс гаргъдж авхин тӓлӓ, ӓдгӓ цагт кӓмн-ӓмтни ӓмнъ бӓӓх социальн эрки тӓрмӓдиг хагълхин эркд, обществог социалистическ кедж хӓврӓлгън кергтӓг, ӓньгрсн дӓчн джилд болсн йовдлмуд герчлдж ӓзӓлджӓнӓ. Зугл ганцхн социализм—производительн кӓчн делгрлгънд кемдӓжн уга ик агъу делддж, экономическ кризис болдгиг, ӓмтн кедг кӓдлмш уга болдгиг, кӓч-кӓлсчнр тӓрдгиг уурулдж, ӓмтин ик куӓчлгънӓ ӓӓмшгтӓ шин дӓӓнӓс гетлгдж, оln-ӓмтиг тӓвкнӓн бӓӓлгъӓр батар тетгдж чадхми. Зугл социализм болн коммунизм—наук болн техник, литератур болн искусств кемдӓжн угагъар ӓсдж чадх, онц кӓн болгън цуг халхарн ӓсдж чадх аргъиг кӓмн ӓмтнӓ ӓмн секдж ӓгчӓнӓ.

Хӓрдгч зун джилин дундурар, социалистическ болн капиталистическ системсин делгрлтин цаарандк хаалгънь тодрха кевӓр йилгърв. Урднь бӓӓсн системслӓ дӓньгӓцӓлхд нег цагт прогрессивн болджасн капиталистическ систем эврӓннь цецгрлтин цагасн давдж гарв. Ӗдгӓ цагин капитализм—ӓмк-рджӓх, буйсджах капитализм; энӓнӓ бӓрӓлнь болад ӓньгнь буурад, эврӓннь заяни тӓгслтӓрн торг угагъар йовдж йовна. Энӓнӓ ӓмнӓс багъ наста, цус-махнь кӓтц социалистическ систем эврӓннь торг уга ӓргмджин болн цецгрлтин хаалгъарн йовдж йовна. Шин социалистическ делкӓн баатр ишкдл джил ирвӓс, тавн джил давбас улм бат, ицгтӓ болад йовхнь лавта.

Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40 джилин байрин сӓн ӓдриг кехд белддж кӓдлмшч класс, колхозн крестьянств болн советск интеллигенц эврӓннь Коммунистическ партин болн Советск правительствин эргид улм батар хамцджана, эдл-ахун болн культури тосхлтин цуг ӓньгд шин ӓзмлжсӓр, советск обществовин коммунизмӓр йовгч алдршгсн хаалгъд шин динлвртӓдӓр туур-гсн ӓбниг тосццах.

КПСС-н Карачаево-Черкесск Обкомд Карачаево-Черкесск Облисполкомд

Карачаево-Черкесск автономн
областин кӓч-кӓлсчнрт

Черкесск эврӓ сӓн-дурарн Ӓрӓсӓлӓ негдӓд 400 джил болджах—келн-ӓмтни айта гидг байрин хӓрмин ӓдрлӓнь, Советск Союзин Коммунистическ партин Халъмг таньгъчин комитет болн кӓч-кӓлсчнрин депутатирин таньгъчин Советин куӓӓгч комитет, Советск Халъмгин цуг кӓч-кӓлсчнрин не-рн деерӓс, Карачайин болн Черкессин кӓдлмшчнрт, козхозникудт болн интеллигенцд, цуг кӓч-кӓлсчнрт ӓнн седклӓсн менд кӓргдж, йӓрдӓжӓцхӓнӓ.

Черкесск болн Карачай орсин государствла негдлгън—ик гидг прогрессивн чинртӓ болдж гарсми. Ингдж негдлгън—эногтин оln-ӓмтнд келн-ӓмтнӓ делгрдж ӓслт кӓцх аргъ учрагъад, газадин деермч булагъачнрин даджрлгънас болн дӓрӓцӓлдж шир-гӓлгънӓс эдниг гетлгӓд, алдр орс оln-ӓмтнӓ болн мана орн-нутгин талдан чигн оли келн-ӓмтслӓ эдл-ахугъарн болн эрдм-медрлӓрн негддж, сельлцдж чадх туста аргъ теднӓ ӓӓдӓсми.

Советск йосна джилмӓдт Карачаево-Черкесск автономн область, Коммунистическ партин гардврт, социалистическ тосхлтд ӓвртӓ ик динлвртӓд куӓӓд, Советск Союзд тӓрӓн нӓр эзлгч автономн областьсин негнь болдж хӓврв. Областин промышленность болн селӓнӓ эдл-аху динлвртӓгъӓр делгрдж йовна. Карачай болн черкесск улсин культури бӓӓдлнь бас чигн ӓндсӓрн хӓврлттӓ болв.

Карачаево-Черкессин айта гидг ӓбнин байринь—бас Ӓрӓсӓлӓ, орсин алдр оln-ӓмтнӓ эврӓннь хӓв-кишгӓн мӓньк холвсн, ода Советск Социалистическ Республиксин Союзин оln келн-ӓмтсин туур-гсн ни-иньгллгъни булд ханьл болдж орлцсн талдан чигн келн-ӓмтсин байр-бахин ӓдр болдж гарчана.

Мана Коммунистическ партин болн тӓрлцгсн Советск правительствин куӓнькӓн ухата ленинск национальн политик менд болтха!

Мана алдр социалистическ Тӓрски—Советск Социалистическ Республиксин Союз менд болтха!

КПСС-н Халъмг
таньгъчин
комитет

Кӓч-кӓлсчнрин депу-
татирин Халъмг
таньгъчин Совет

Ӗс белдлгънӓ болн ӓснӓ гарцин тускар

СССР-н Министрмӓдин Советд бӓӓдг Центральн
статистическ управленӓ соньсхлгън

Мана орн-нутгин селӓнӓ эдл-ахун кӓдлӓчнр, Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40-ч ӓбнӓ оln-ӓмтнӓ байрин ӓдриг чинртӓгъӓр тосхар дӓрлӓд, селӓнӓ эдл-ахун эдл-уушин гарциг икдӓлжӓцхӓнӓ.

Ӗснӓ гарц зӓвӓр икӓр ӓсв. Колхозмудт болн совхозмудт саалин укромдӓс гардг эдл-уш ӓдлсн болн теднӓ тонь ӓссн уч-рар 1957 джилин нӓӓмн сард ӓснӓ гарц, нидн джилин ним цагт гарснлӓ дӓньгӓцӓлхд 21 процентд ӓсв. Латвийск ССР-н колхозмуд болн совхозмуд селӓнӓ эдл-ахун бӓӓх зун гектар газрин тоод 141 центнер ӓс саадж авцхадж, Эстонск ССР-н—132 центнер, Украинск ССР-н—122 центнер, Молдавск ССР-н—108 центнер.

Эн цагин эргид 100 гектар газр болгъна тоод 230-д центнер ӓс саадж авцхасн Московск областин колхозмуд болн совхозмуд сӓн ӓзмлж куӓцхадж, Калининградск областин—181 центнер, Ленинградск областин—179 центнер, Харьковск областин—160 центнер, Черкасск областин—155 цен-

тнер, Киевск областин—150 центнер, Полтавск областин—136 центнер, Краснодарск крайин—105 центнер.

Ӗснӓ гарц икдӓлхн кергт сӓн аш талдан чигн оln областьс кӓццхӓв.

Калужск областин колхозмудт болн совхозмудт ӓснӓ гарц 1957 джилин нӓӓмн сард 41 процент ӓсдж. Ниднин джил ним цагт 100 гектар газрин тоод 66 центнер ӓс саадж авсн болхла, эн джил 94 центнер авцхадж. Тульск областьд ӓснӓ гарц 38 процентд ӓсдж, 100 гектар газрин тоод 90 центнер кӓрч, нидн джил 66 центнер бӓӓсми. Рязанск областин колхозмудт болн совхозмудт ӓснӓ гарц 35 процент ӓсдж, селӓнӓ эдл-ахун 100 гектар газр болгъна тоод 89 центнер болдж, ниднин джил 64 центнер бӓӓсми.

Ӗснӓ гарц зӓвӓр икӓр ӓсснӓ ашд, эн джил ӓс белдлгън болн хулддж авлгън сӓӓнӓр кегдлжӓнӓ. Сентябрьн 20-д 16,7 сай тонн ӓсн белдгддж, эс-гидж нидн джилин эн ӓдр кӓртл белдгдснӓс 2,6 сай тонн ик. Ӗс белдлгънӓ болн ӓс хулддж авл- (Чилгънь 2-ч халхд).

Ус белдлгнэ болн уснэ гарцин тускар

СССР-н Министрмүдин Советд баагд Центральн статистическ управленэ сонъсхлгн

(Чилгчнь. Эклцнь 1-ч халхд). гнэ орн-нутгин джилэ зура сентябрин 20-д 96 процент күүцэгдв.

Ус белдлгнэ болн ус худдждж авлгнэ джилэ зураган цагаснь урд Украинск ССР, Белорусск ССР, Молдавск ССР, Латвийск ССР, Литовск ССР, Эстонск ССР болн Туркменск ССР күүцэгдэв. Росийск Федерацид ус белдлгнэ болн ус худдждж авлгнэ джилэ зураган 22 область, край болн автономн республикэ күүцэгдэв. Джилэ зураган збвэр давуудж Московск, Ленинградск, Белгородск, Воронежск, Калужск, Рязанск, Тульск, Липецк, Ростовск областъс болн Краснодарск край күүцэгдэв.

Уснэ промышленностин предирятьсин тосна гарц ниднин джилин иим цагла дүнъгүцүлхлэ, эн джилин нийм сард 16 процентд бсдж.

Селәнэ кбдлчирин эн күүцвмүд КПСС-н Центральн Комитетин тавсн, дбрхн джилмүдин эргцд малас эдл-уш гаргьджавлгьар США-г күүцджавх тбрмүдиг күүцэхд сән ицлүзулнэ.

СССР-н Министрмүдин Советд баах Центральн статистическ управлень.

Улан туг бәрджәнэ

Черноземельск района Артезиана МЖС-т 8 тракторн бригад баанэ. Эн бригадмуд цугьгар бвснэ хадлгннд кбдлцхэв. Тедн дотр цугьгарагьаснь сәәнәр кбдлснь Гучна Басньгин бригад, 3200 гектар хадх зурагьан бүклинь күүцэджд, 1000 тонн цевр, кбк бвс хурадж авб.

Бвснэ хадлгннд үзмдждтэ кбдлмш үзүлсн трактористир: Сангаджиев А.—зурагьан 200 проц

цент күүцэв, Чудаев Гогоу—193 процент, Соктуев И.—175 процент, Мучкаев Б.—152 процент кецхэв. Эднлэ ии-неги болдж прицепщикүд Гаряев И., Манджиев Лавса, Цаган-Манджиев Д., Барджинов Хаалгь кбдлджэцхәнэ.

Гучна Басньгин бригад шунмгьа кбдлмшәри, зурагьан күүцәлгьәри МЖС-т негдгч орм эзджд, дамдждж йовдг Улан туг бәрджәнэ.

АДУЧИН АЛЕКСЕЙ.

Эс барлгдсн тодлврин мөрәр

Яшкульск района Кировск совхозин дбрдгч фермин управляющ үр Агофонов С. Д. седклән тәвджд кбдлхш гиджд мана селькор редакцид бичлэ.

Шүүгьәд хәләгьәд, үр Агофонов кбдлмшәси султхгдв гиджд Яшкульск района күүцәгч комитетин ахлач үр Азыдов редакцид сонъсхв.

А. МАСЛОВ

Урд ямаран баәсмб

Эн му баәдт ясх әркән уга нег керг кех йовдл учрснд, әнүг күүцәх болдж Байна Сандж гарси болдж. Му баәдлд баах кергиг ясджд, чик эсв заах гиджд зәрмнә әнүнд ицджәлэ. Болв Байна Сандж хальмг интеллигенцин хойрдгч хург кехәс нань тодрха эсв ухалдж чадсн уга. Әнүнд хурцхаснь: шаджна болн студентирин халхин улс хаана йоснд әлкән бгсн олн, хуучн улусмудин болн аамгүдин канцелярт кбдлдж баәсн улс билэ.

Байна Сандж Хальмг базр деер болсн хуртг келсн үгдән, таньгчнин баәдлин тускар ахарар цәәлгьәд, хальмгин интеллигенцир таньгч батрулхд ямаран кбдлмш кехинь келв. Дакад Тундутов нойнгдор унъгьәджд, олн әмтн түүнд дурго болх селвг заав. Хург, Байна Сандж толгьачта хальмг интеллигенцин Совет тогтәв. Советд студентирәс күн орсн уга.

1917 джилд, зунар школмудин багшнрин эрдм-сургьуль ббдлүлгнә курс хальмг правительств гаргьсми. Эн курст 30-32 күн, эдн дунд 3-4 хальмг, наадкснь гимназь чиләси орс күүкд Аәдрхир

ирцхәлэ. Эн курсин тускар келхләри, бичджәснәс хаджилго, цбн уг келлго баәджд чадшгов.

Курст ирцхәснь, эврәнн джиргьлин сән цагинь хальмг күүкд сургьлгннд бгцхәсн Татьяна Дмитриевна Юркова, Елена Федоровна Дубянская, Церен Петькиев болн Зоя Ивановна Яхтина, нань чигн багшнр билэ. Багш Елена Федоровна Дубянская збвәр кбгшрәд, 45 джил улү багш болдж кбдлджәх бийнә, ода күртл Приволжск районд кбдлэ баәнә. Тер цагт Елена Федоровна, эджго теетг Харакуса улусин Утт гидг поштин станц деер баәсн школд кбдлэ. Хальмгин эджго кбдәд, сургьуль-эрдм уга әмтн дунд кбдлсн бийнә Елена Федоровна аргь-чидлән, эрдм-сургьулян хальмг күүкд сургьлгннд бгсн болдж. Ода түүнә сургьсн кбвүд-күүкд бсәд, ббдүн улс болад, эврәнн күндтә багштан ханлт бгч, санцхана.

Курсин сургьуль әклхин бмн багшнр дунд хальмг олн-әмтнә сургьуль-эрдм ясрулхин туск күүндвртә хург болв.

Хббчирт оньган бгхми

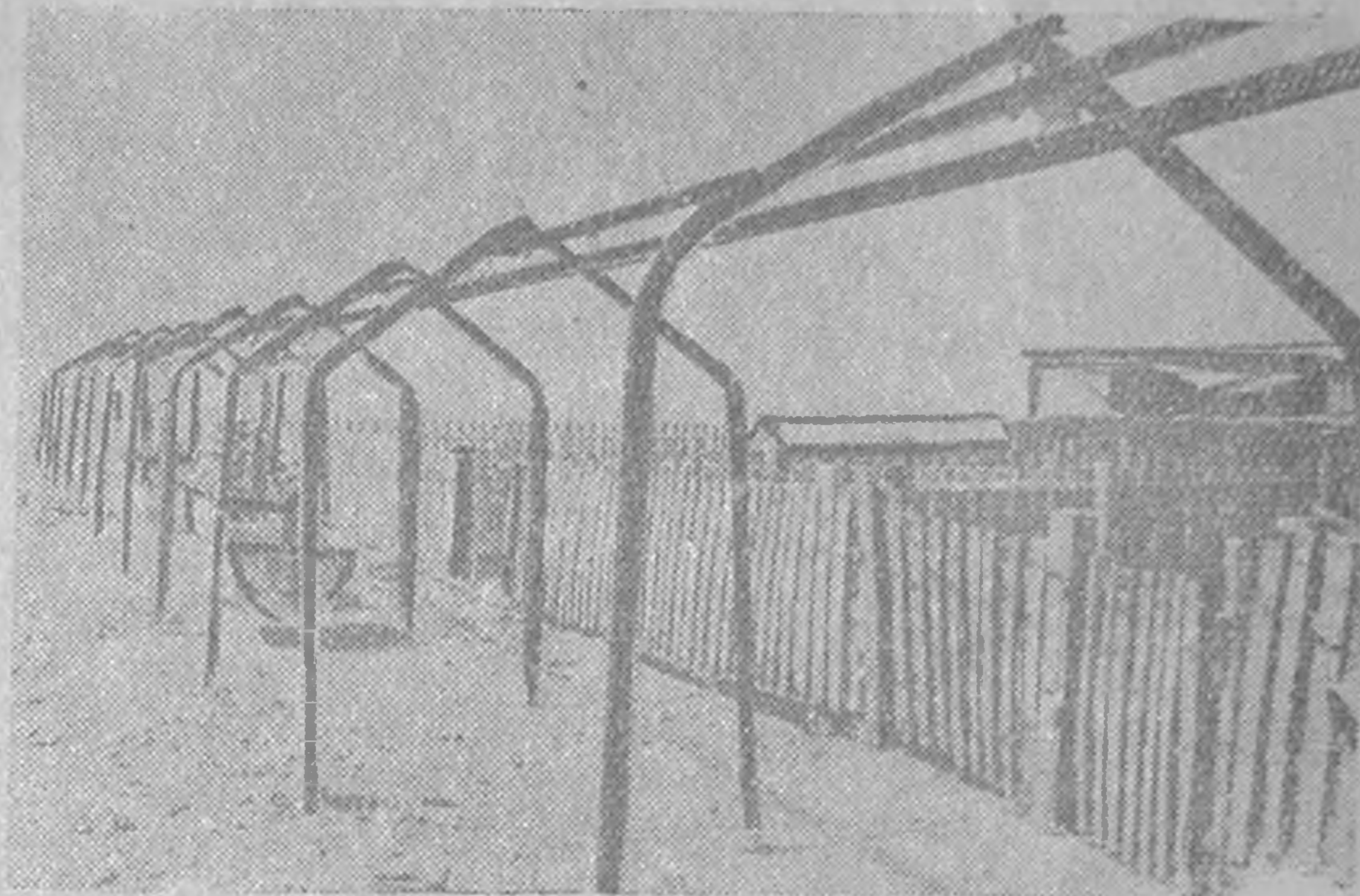
Одахн Яшкульск района „Кировский“ совхозин гурвдгч фермд кбдлмшчнин хург болв. Тер хуртг КПСС-н Яшкульск райкомин сегләтр үр Кичиков Т. Л. орлцв. Хург деер кбдлмшин кесг олн дуту-дунд иддгджд темдлгдв.

Увләр хургьлх хббдт хойр дулан хаша тосгьх баәсмн, болв эн кбдлмш ода деерән йир хашнъгар кегджд йовна. Ах хббч үр Байгазиевин болн нань чигн хббчнрин зуслнәд усн татг болсн учр, шинәс невр худгуд малтджд, хббднр усар тетгхми гиджд тер хург деер хббчнр босджд келцхәв.

Хбд үвләх газрт әртәснә дулан хаша-хаацсинь белдхин, хот-хоолинь әртәснә зббджд, цуг хббдт усн элвгәр күрмәр худгуд малтджд бел кехин орчд. фермин толгьач коммунист үр Михайлов—кбдлмшәси гарнав—гигьәд, эврәнн кех кбдлмшәси сулар кегьәд йовдг баәдлик хадждгьр йовдл болджана.

Совхозин кбдлмшчнриг тетгч рабкоопин ахлач үр Бондарь хббчнриг гуйрар, цәәгьәр, шикрәр, тәмкәр, бички күүкд үмсдг госар, нань чигн хуви-хунрар тбруц тетгджәхми уга гиджд тер хург деер темдлгцхәв. Автолавк гигьәд хббчнрин бригадгс ирнә, тер автолавкнн тбруц күн худджд авх юмн уга болдж гарна. Совхозин кбдлмшчнриг кергтә хамгар тетгх збвтә рабкооп муугьар кбдлдж учринь—Яшкульск райпотребкооперацин ахлач үр Иконников А. болн теднә аппаратд кбдлдж улс сән седклән эс бгч кбдлгив учр болджана. Яшкульск райпотребсоюз болн совхозин рабкооп бдр болгн сән оньган бгч, цуг хббчнриг кергтә хамгар тетгх керг йир чинртә тбр болджана.

Х. САНГАДЖИЕВ.

Западн района „Ленинец“ колхозд малд кбдлдж улсин кбдлмш амрудлгннд ик оньг бггдлжәнә. ЗУРГТ: Малин хашад тосхгдджджх подвесн хаалгь. Эн хаалгь утлан 270 метр.

Астахова Р. фото.

Кбдлмшчнрин баәдл ясрулхми

Приютненск района 4-ч номертә совхозин машини-тракторн паркд 70 трактор, 28 комбайн боли нань чигн олн-зүси селәнә эдл-ахун машин бәәнә. Эн машинд ик зунь ясгдв. Техникиг үвлин цагла хадгьлхин кергт сән белдвр кедждцхәнә. Механическ мастерскойд кбдлджәх урчуд болн кбдлмшчнр бдр болгн дала олн-зүси детальмуд кеджд, теетг кбдлджәх трактормудиг болн машиниг эвдрл уга кбдлгь тетгджд, эв-аргьинь олна.

Тбрскнә дәәнә инвалид үр Барсуков Иван Степанович эн совхозд 12 джил кбдлдж йовна. Механическ мастерскойд терүг слесарь болдж кбдлхәр ирхд, нег чигн ури күн әнүнд уга баәсми. Иван Степанович слесарь болдж кбдлэ баәджд, баәри газрин багьчудт ури эрдм дасхджд, кесг слесарьмүд белджд гаргьв.

Барсуков Иван Степановичин дасхджд гаргьсн урчуд үүрмүд Прудников Егор, Снявский Иван, Болтенко Иван болн нань чигн механизатор-

муд кбдлмшәси сәәнәр кеджд йовцхана.

4-ч номертә совхозин механизатормуд, техникиг яслгьна кбдлмшиг шунмгьагьар кеджд күүцәсн тбләдән кесг дакджд мбнъгар мбрәлгдцхәв. Ода эдт трактормуд, комбайнс болн селәнә эдл-ахун нань чигн машинд яслгьна кбдлмш кедждцхәнә.

Мастерскойд кбдлджәси улсин баәдл джиргьлд совхозин гардачнр оньган сәәнәр бгсн болхла—эднә кбдлмшин ашнь улм сән болх билэ. Болв, совхозин гардачнр, мастерскойд кбдлджәх улсин кесн кбдлмшин кемдждг цаглань диглдж гаргьл уга баәси учр деерәс, бдртән кедү кбдлмш кесән медхш.

Совхозин рабкооп кбдлмшчнриг хот-хоолар, эд-таврар муугьар теткнә. Лавкд хот-хол, эд-тавр болн әмтид кергтә нань чигн хамг тоот орхш. Эн хамгик ясрулхин кергт Приютненск райпотребсоюзин ахлач оньган бгх збвтә.

А. БУРМИСТРОВА.

Хуртг хальмг әмтнә эрдм-сургьулин керг дааджасн доктор Залкинд доклад кев.

Залкинд олн-джилд Манцин кецин улуст доктор кбдләд, күндтә күн болдж гарла. Түүнәс тер Аәдрхн балгьснд гаргьгдәд, Хальмг таньгчнин ах эмч болдж кбдлэ, дакад деерн эрдм-сургьулин керг-тбр дааджала. Мана хальмг йосна әмтн дунд эн ик күндтә күүнә ттоод баәсми, әнүнәс збвнәлгьн угагьар ик-багь уга ямаран болвчн керг таслгддг уга баәсми.

Залкиндин докладт келсн үгмүдиг Криштафович болн Баянов хойр таасджд дбнънджәлэ. Докладиг сонъсн багшнр, хадждгьр баәсн бийнә аәгьәд үг келдг уга билэ. Хальмг улсин эрдм-сургьуль ббдлүлхд әрки кергтәнн ним тбрмүд баәсми: школмудин то олдулх, эклц школмудт сургьуль эврә келәр заах, хальмг сургьулин багшнрин то икдүлх. Хальмг улс гимназьд болн реальн училищд сургьуль сурх збв авх, теднәс цааран университет, институтд сургьх.

Дакад нег әрки кергнә—хальмгин эрдм-сургьулин кергиг шишлн талдан учреждень ббрдәджд, багшин сургьульта күүнә гарт бгх, школмудиг улусмудин юм меддго

чиновникүдин үлмәгьәс гаргьх. Эн келгдсн тбрмүдин тускар хальмгин толгьачнр тас юм эс кедждәсн тбләд, би эн болсн хург деер келләв, юнъгад гихлэ, 1917 джилд угатә хальмгин күүкд зуг хойр класста училищд сурлг билэ.

Ах сургьульд орлг аргь тас уга баәсми. Эрдм-сургьулин тбрмүдт баах олн дутгннанд цугьгар тер цагт меддгдг билэ, ягьәд гихлэ, би тингхд багшин сургьуль чиләгьәд, олн-әмтнә багш нертә биләв, тингәд цуг тер дутугьинь малтад минн келсн үг хальмгин толгьачнрт тбруц таасгдсн уга. Тер цагт теднә муугьинь секджд, тедниг ямаран кевәр ясхинь зааджд келдг күн „әгл хар“ улсас цббкн болсна учрар, минн келсн үгмүд теднд эс таасгдсн деерән, нам тедниг дорацулдж келснд тоолгдв. Эрктнә школин багш Зоя Ивановна Яхтина минн дару хуртг келсн үгдән, минн келсиг дбнънәд, студент Маслов чик келв, тәдн лавта чик юмнд бурушаджд чадшгот—гиджд келлә.

Тер хуртг баәсн зәрм багшнр Криштафовичт, кемр Масловиг хальмгин газрас эс әрлгьхлэ, бидн хәрү школмудурн хәршговди—гиджд әрлг бгцхәси болдж. Масловин келсн үгмүд

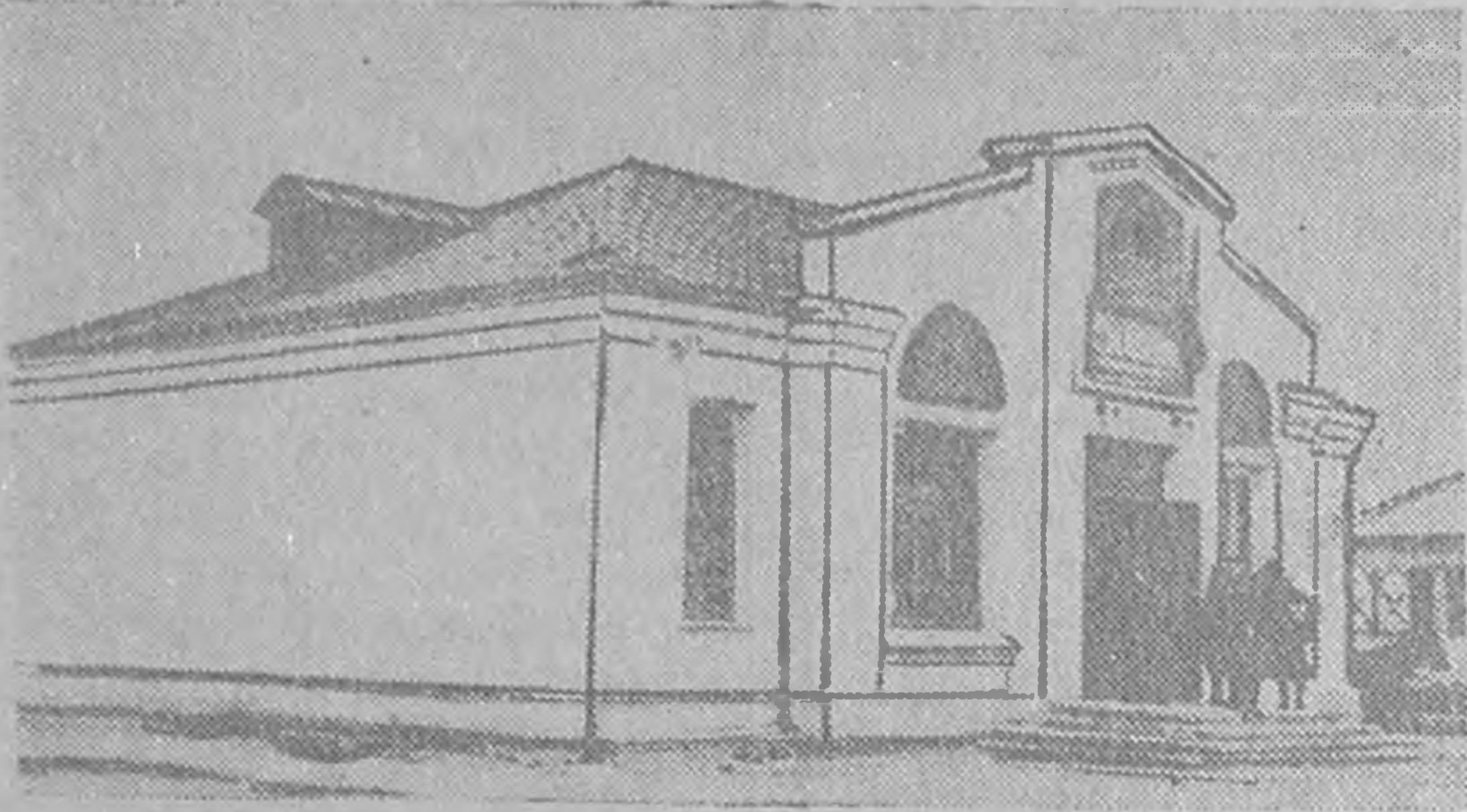
минн нер, чинр буурулджана гигьәд Залкинд бас әрлг бгәд, кбдлмшәси гарнав гилэ.

Хальмгин куч-кблсчнриг газр эдлгннд болн хазг әмтнә зокалд орулх хальмг правительствин зүткән, эн тбр зәрм газрт йосн болад батрлжд одсн бийнә бдр ирвәс джурад баәв. Юнъгад гихлэ, эн шин йосн хальмгин куч-кблсчнрин джиргьллэ харгьджд баәси биш. Олн-әмтн хазгин бәрцд орлгьн ярм күүзүндән зүүснлә әдл болдж меддлэ. „Газр эдлнә“ гидгнь мекин тблә кегдждәх, әмтнә седкл адрлулджәх, әмт дбрәцүлхәс нань сән юмн уга гиджд сәәнәр меддг билэ.

Нойдудин, зәәснъгүдин, ламнрин толгьаллгьн буурад, теднә цагн ббрдәд ирв. 1917 джилдин октябрин 25-д орсин пролетариат, селәнә угатә куч-кблсчнрлә хамдан, Коммунистическ партин гардврар Арәсәд социалистическ революц келә.

Алдр Октябрьск социалистическ революц, помещикүдин болн капиталистнрин йосиг мбнъкин уга кегьәд, күн күүг мухлаллгьнг тасла.

Мухлад баәсн хальмгур Октябрин үүлдвр нисджд ирв. Хальмгин куч-кблсчнр эврәнн йосан гартан авч, наадк олн келн-әмтилә әдл болдж, советин йоснд дүүгджд дүрклв.

Яшкульск района центр Яшкуль гидг послок бдр ирвас ясад, кее-рэд, бсэд йовна. Культурин Гер, ясл, детсад, магазин, амти баадг гермуд шинас тосхгдв. Поселкин бми захарнь хошагъад давхр шин гермуд дунгана. Эн—Восточн МЖС-н кодлмшчирт тосхгдсн гермуд. Поселкин тал-дунд шин магазин секгдв. Эн магазин дурта хувч-хуиран, олг-эдвн болн кергтэ аагь-саван амти хулддж авна.

ЗУРИТ: Шин магазин.

А. Балакаевин фото.

Холас ирсн бичг

Шунмгъа загъсчнр

Ханты - Мансийск округин, Сургутск районд, Обь голин эрг деер, Черный Мыс селанд загъсна консервн заводт збвэр оли хальмг брк-бул бааня. Ирс-найсн нааран хальмгуд урднй узад-кегъад уга загъсна кодл-мшиг турун бдрас авн, ик-багъ уга медлж, шунмгъа ке-вар кодлджакхана.

Эн джил Обь голд ик гидг загъсн баргдджаня. Тер учрар, консервн заводин кодлмшчн-рин кодлмш улм элвэд йовна. Заводин алык болв чигн кодл-мшднй ик зууднй мана халь-мгуд орлцдж, нуурт йовх ул-син тоод баакхана.

Загъс йилгъдг цехд брига-дир болдж Дорджин Бембш кодлнй. Ухан-седклан тавад ко-длдж, амтид узмдж болджах Бембш дангын кундлгънй до-скд нернй бичгднй. Тер цехд хальмг күүкд улсин гурвн бри-гад бааня. Эдн болхла сар болгын зурагъан 300 процент кургдж кучаня.

Загъс давслгъна цехин Бам-ба Болвсна бригад бдрэ зура-гъан 305 процент кучаня. Эн

цехин Ванькин Цастан бригадт Кумлян Зургъан гигъад медя-тэ эмгн кодлнй. Наснй медятэ бийнй Зургъан шунмгъа кевар кодлдж, багъчудт улгур бгч, дамшлтан хувацна. Багъчуд-тан Зургъан келнй: „Хавртан бссн-босн Хальмг теегурн нуух болджанавн. Тингхлэ, ардан келн болхар кодлх кер-гтэ. Ода намаг халлахнтн, тюр-скннн орхан ухалчксн, кодлмш икдх дутман, гар-колм чанъ-гърад бааня“.

Эн района „Путь Ленина“ колхозд Явана Санджин бри-гад загъс барлгънй нуурт йов-на. Бригадт хойр звено халь-мгуд—Цастин Шиня, Манджин Очр хойр кодлнй. Загъсчнр шунмгъа кевар кодлэ, джилэ зурагъан сентябрь сарин эклцд кучацхав.

Хавртан, Хальмг тангъчдан ирд, энунлагъан адл узмджтэ кевар кодлдж, тангъччиннй тосхлтд орлцхвдн, гидж эдн келнй.

ДАВАН Гаря.

Сургут, Черный Мыс селан.

ДОСААФ-н райкомин кодлмш чангъгахмн

Шин бурдсн райодин ДОСААФ-н комитетс эклдж кодлэ, хошагъад сар болцхав.

Яшкульск района комитет (ахлачнй ур Сангаджиев) 200 күү обществд орулдж авад, шин эклц организац бурдав. Целинн района комитет (ахлачнй ур Горбунов) обществд амт ору-лдж авсн дееран, агъарар да-врлтин бмнэс харслт келгънй (ПВО) тускар амт белдхэр, дакад даругъас районд шофе-рин курс секджаня.

Болв наадк райодар кодлмш кегддж баакхн. Нег чигн рай-онд комитетс бурдад уга. Тур-рун дееран онгдан органи-зацс биш, ДОСААФ-н комите-тд военкоматс бас донгъан бг-хш.

Дакад болхла, шин бурдсн района комитетс эвранный об-ществин актив, секце уга.

Района комитетс болхла кех-кучах керган зурагъар кедж, теднанный кучлтинй хур-ллулх, эвранный кодлмшан со-ветск, партийн, профсоюзн бол-ли комсомольск организацмуд-ла дангын залгълдатагъар кех збвтэ.

Пропагандин, дааня халхин пропагандин, халлана секце бурдадж, сургъуль сургъхин тблэ материалн-техническ баз бурдалгънд ик онгдан бгх кер-гтэ.

Даругъас болх тооцана болн сунгългъна хургудт белдвр кедж, обществд амтн орлгъинг элвэдж, эклц организацмудин хоорнд соудорлдэ делгрулх кергтэ.

Эклц организацмудт сан ко-длмш медлг улсар ахлачнр шиндлж, тедниг сунгълхларн учрежденя, организацин гарда-чнрла болн партийн-советск органсла залгълдлж кехмн.

М. ШАРАПОВ.

ДОСААФ-н тангъччин комитетин ахлач.

Газетин Ордудар

Народн демократическ орн-нутгудар

ЧЕХОСЛОВАК

Сентябрин 25 оргч сб Пра-гин бдр, Гусинце—Ржид Че-хословакд турун болдж барг-дсн, атомн реактор эклдж ко-длв. Реакторин оборудовань СССР бгсми. Чехословакин техникудт болн тосхачирт ре-акториг нишцүлдж, тосгъхднй советск специалистнр бас нбкд болцхав.

Чехословакин атомн реак-тор хойр мингън киловатт кучтэ.

АЛБАНЬ

Нефть гаргъдг промышлен-ность—Албана оля-амтнй эдл-ахун нег ик чинртэ халхнй. Орн-нутгт нефть гаргълж ав-лгын дааня хбблц цагт хойр холванас даву немв. Ниднин букл джилдан гаргълж авсн чигэ нефть, эн джилин зуг наамн сарин эргид гаргълж ав-гдв. Кучлттэ геологическ хая-лгь кесн учрар, одахн Патоса гидг районд нефть гардг шин газр олдж авб.

Имам Омана элч Египетд кесн герчллгын

КАИР, (ТАСС). Египетд баа-сн имам Омана элч Эль-Харси баарн газрин болн газадин ор-дудин журналистнрин пресе-конференц деер, Оманд бола баакх английск империалисти-рин модьрун даасрхгч йовдл-мудиг бурушадж темдглв. Эн зершг модьрун йовдлмуд аме-риканск империализмас донь-нбкд узнэ, гидж Эль-Харси кель.

США-н правительств эс до-нънсн болхла, английск импе-риализм эн цуг хорта йовдл-мудиг кехн уга билэ, гидж тер герчлв.

Омана оли-амтнй бмнэс ке-джэх англо-американск угцаг Эль-Харси илдж келв. Эднэ

1960 джилд, хойрдгч тавн джиллин чилгчэр, 900 мингъ шаху тонн нефть Албания гаргълж авдг болхмн.

КИТД

Суулин тавн джилмудт Ляо-нин гидг провинц 1,6 сай кун баакх шин гермуд баргдв. Шин баргдсн гермудин гурвна кесн нег хувнй Шеньянд тусна—тернй Китдин дорд-ар узгин промышленн центр болн про-винцин ах балгъсн. Турун тавн джилд Ляонин гидг провинцд баргдсн, кун баадг гермудин, школмудин, больницин болн клубсин цуг газрин агъунь 11 сай квадратн метр болдж гар-на.

Эн цагин эргид Аньшаньд 62 мингън квадратн метрагъ-ута, кун баадг гермуд б... Эн балгъсна кодлмшчнрин ла асхиднй сургъуль сурдг университет, гурвн техникум болн асхиднй сургъуль сурдг 25 школ гаргълдв.

(ТАСС).

уг негдүллгъяр болхла, Оманьд Англй эвранный политическ бля-мгън тер кевтиь үлдэх збв-тэ, тер цагла США америка-ск монополин сй хаялгънд эн орн-нутгин газрин зббриг ол-злхар бааня.

Колонизатормудин кеджэх зершг даасгч йовдлмуд узэ баакх бийнй, Омана оли-амтнд ноолдагын дилвртгъяр ил-тлнй кех збрг-чидлнй бааня гидж Эль-Харси уган тбгсав.

Редактор Д. М. МУКЕБЕНОВ.

1958 джилд Народн де-мократическ орн-нутгудин газетсд болн журналмудт бичгдлгын секгдв.

Балгъсдин болн райодин „Союзпечатин“ отделсэр бичгдлгын кегдджаня.

Демократическ орн-нут-гудин барт бичгдлгын 1957 джилин октябрин нег шинд чилэгдлджаня.

* * *

Централн, крайсин, обла-стьсин болн райодин газе-тсд, журналмудт 1958 джилд бичгдлгын секгдв.

„Союзпечатин“ отделсэр, хама болв чигн поштд, бас заводар, салгудар, учрежде-ньсэр болн сургъулин за-веденьсэр олна уполномо-ченнмуд бичгдлгь кедж авх-мн.

1958 джилэ бичгдлгън цаглань кецхатн!

Хальмг тангъччин „Союзпе-чатин“ отдел.

К. А. БЕЛОЗЕРЦЕВА.

Эмчин
селвг

Шарх-шавин зеткрэс саглхмн

Механическ, термическ болн химическ уулдврэр гарсн цуг зеткр—шарх-шав гидж нерад-гднй. Шарх-шавин зеткр ним-ним ангд йилгънй: произ-водственн, гер-булин, селаня эдл-ахун кодлмшин болн нань чигн. Селаня эдл-ахун кодл-мшт машингъяр, малар, таранд кодлэ авсн шарх-шавин зеткр селаня эдл-ахун гидж нерад-гдмн.

Тракторт, газр хагълдг ма-шиндт болн зер-зевэр кодлэ авсн шарх-шавин зеткр джил ирвас багърад йовна. Болв, цогц эрул биш болсн учрар болн техническ бурдлмдж ду-ту-дунд болсн учрар зармдан зеткр гарад чигн одна.

Халуна цагт кодлмш кехлэ (тарэ хадлгын, хагълсн газр яслгын) кодлдж йовх күүнэ махмуд сулдад, эргндк хамг тоотан муугъар медад, кодл-мшан чик кедж чадлго шүлт-лгънй тату болдмн. Агъар кинтн цагт күүнэ цогцнй бас онгъ уга болна. Удан нег зүсн код-

лмш кегъад, трактор деер чич-рэд йовхла—нбр курнй. Тер мет дегд удан кодлмш кел-гын—бас зеткр болад шарх-шавла харгъулна.

Техническ бурдалгънй зеткр иим-ним учрар болдмн: кодл-мшин аациг саянар эс медсн учрар, техникас бийан саглх зокал эвдсн учрар, кодлджэх кун дамшлт уга болсн учрар, кодлмшт эдлджэх зер-зевт техническ халамдж уган учрар, тракторист прицеппик хойран хоорнд сан залгълдас уга болсн учрар, козлтур, комбини-зон, щит болн нань чигн бийан халхлджюмс уга болсн учрар.

Тракторт кодлдж улс икнъ-днй рукояткнй хару цокнас кодлэ зеткр болад, шарх-шав авна. Тер томрин хару цокл-гын дегд чангъ болсн учрар, джбблкн махн биш ясн чигн эвдрнй. Икнъкдан ээмин болн ээм шидрк ясн хамхрна, зарм-дан оргнй талк хамхрна. Кунъкрган ясн эвдрдг йовдл-муд чигн харгъна. Дакад бол-

хла, радиаторин ббглэ авсн цагт, дотрнй буслджасн халун усн хагдад, махмуд шатдг саам чигн бааня.

Техническ бурдамджинй яс-рулхин кергт, эмилгънй код-лмш бргджулхин кергт ик мбнъгн гаргълднй. Кодлмш харлгъин болн техническ бур-дамджиг МТС-р болн совхоз-мудар—ах инженермуд, кол-хозд болхла—колхозин ахлач толгълална.

Шарх-шавин зеткрэс гел-хин кергт кодлмшчнриг болн колхозникудиг кодлмшан чик саянар болн сагар кедг дасгъ-хмн. Кодлдж баакх газран цев-рэр барлгын, кодлмшд үмелд хувцар цаглань тетклгын—эн керг үүлд бас тус болна. Да-кад кодлмшч улсиг медлг кодлмштнй, эрул-мендинй хэ-лэдж тавад, кодлмш кедг ма-шид, зер-зев, хаалгъ, тагт болн нань чигн юмсуд оньдинд бурн-бутн болхла йнр сан. Цуг зүсн трактормудт болн селаня

эдл-ахун ургъц хурадг ма-шидт, ардан чирдж йовсн зер-зевиг залачла залгълдата бол-гъхин кергт, тер машинд хойр талнй докья бггд, а гардг юм блгх кергтэ. Тракторин кабин дотрас чигн „кондрн гиджя-нэв“ гисн докья бггдх збвтэ. Тракторин моториг кодлгългын тракторист кун эврэн кех йос-та. Буслджах халун уснас ма-хмудан шаташгон кергт, радиа-торин ббглэг гингнар секгдлг, бат томр кбг тавхмн.

Тер тоот шарх-шавин зеткр болсн цагт турун болдж цевр-цер баалгъин халадг постмуд болн фельдшерск пунктс донь болх збвтэ. Эмчд курэд уга цагла, шарх-шавин зеткрлэ харгъсн улсд, санпостовчнр—эн зеткрт ягъдж тус кургдж болхиг дассн колхозникуд болн МТС кодлмшчнр донь-нбкд болх збвтэ. Цевр-цер баал-гъинг халадг пост хама баакхиг цуг кодлмшчнр медх збвтэ.